

VII.7037.33.2021.AT

**Pan
Przemysław Czarnek
Minister Edukacji i Nauki**

ePUAP

Szanowny Panie Ministrze,

do Rzecznika Praw Obywatelskich kierowane są liczne skargi związane z nową organizacją pracy przedszkoli i innych form wychowania przedszkolnego od dnia 29 marca 2021 r. do dnia 18 kwietnia 2021 r., w oparciu o rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 26 marca 2021 r. w *sprawie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19* (Dz. U. poz. 561) oraz z dnia 8 kwietnia 2021 r. *zmieniające rozporządzenie w sprawie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19* (Dz. U. poz. 651). **Zastrzeżenia obywateli dotyczą trybu, w jakim przyjęto regulacje oraz ich konsekwencji w postaci ograniczenia prawa do nauki w przypadku dzieci, prawa do życia prywatnego członków rodzin, pracy zawodowej rodziców oraz swobody prowadzenia działalności gospodarczej. Stworzenie możliwości korzystania z przedszkoli jedynie dla wybranych grup społecznych jest traktowane przez Skarżących jako przykład nierównego traktowania obywateli przez organy państwa.**

Skarżący zgłaszają wątpliwości w sprawie zgodności przepisów powołanych wyżej rozporządzeń z Konstytucją RP, która w art. 70 ust. 4 gwarantuje **powszechny i równy dostęp do wykształcenia**. Tymczasem zgodnie z § 2 ust. 4 rozporządzenia z dnia 26 marca 2021 r. dyrektor przedszkola lub szkoły podstawowej albo osoba kierująca inną formą wychowania przedszkolnego ma obowiązek zorganizować zajęcia w przedszkolu, oddziale przedszkolnym w szkole podstawowej lub innej formie wychowania przedszkolnego jedynie na wniosek rodziców należących do wskazanych grup. Są wśród nich rodzice dzieci posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, zatrudnieni w podmiotach wykonujących działalność leczniczą, realizujący zadania dotyczące koordynacji ratownictwa medycznego albo zadania publiczne w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, pełniący służbę w jednostkach zapewniających bezpieczeństwo i porządek publiczny, wykonujący działania ratownicze, zatrudnieni w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej, w ogrzewalniach i noclegowniach, w placówkach opiekuńczo-wychowawczych i innych. Bez zmian pracują przedszkola specjalne, oddziały specjalne w przedszkolach ogólnodostępnych oraz oddziały przedszkolne specjalne w publicznych i niepublicznych szkołach podstawowych. Jak wynika z komunikatu Ministerstwa Edukacji i Nauki z dnia 26 marca 2021 r., wsparcie powinny uzyskać rodziny, w których przynajmniej jeden z rodziców jest zatrudniony w podmiocie leczniczym lub świadczy usługi na rzecz przeciwdziałania rozprzestrzenianiu się pandemii.¹

Rzecznik Praw Obywatelskich ponownie pragnie przypomnieć, że **ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane wyłącznie w ustawie** (art. 31 ust. 3 Konstytucji RP). Prawo do nauki wynika z art. 70 Konstytucji RP, ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. *Prawo oświatowe* (Dz.U. z 2020 r. poz. 910 ze zm.), ustawy z dnia 7 września 1991 r. *o systemie oświaty* (Dz. U. z 2020 r. poz. 1327 ze zm.), Konwencji o prawach dziecka (Dz.U. z 1991 r. nr 120 poz. 526 ze zm.) oraz szeregu innych aktów prawnych. Można wskazać ustawowe podstawy do wprowadzania ograniczeń: art. 30b ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. *Prawo oświatowe* (Dz.U. z 2020 r. poz. 910 ze zm.) stanowi, że w przypadkach uzasadnionych nadzwyczajnymi

¹ Komunikat MEiN z 26.03.2021, *Zawieszenie pracy stacjonarnej przedszkoli do 11 kwietnia. Praktyczna nauka zawodu tylko zdalnie*, <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/zawieszenie-pracy-stacjonarnej-przedszkoli-do-11-kwietnia> (dostęp w dniu 30.03.2021).

okolicznościami zagrażającymi życiu lub zdrowiu dzieci i młodzieży minister właściwy do spraw oświaty i wychowania, w drodze rozporządzenia, może czasowo ograniczyć lub czasowo zawiesić funkcjonowanie jednostek systemu oświaty na obszarze kraju lub jego części, uwzględniając stopień zagrożenia na danym obszarze. **Upoważnienie ustawowe nie zawiera jednakże umocowania dla właściwego ministra do określenia kategorii osób, które w dalszym ciągu mogą korzystać z usług przedszkoli i szkół.** W tej kwestii rozporządzenia wykraczają poza zakresy upoważnień ustawowych, a tym samym mogą być niezgodne z art. 92 ust. 1 Konstytucji RP oraz naruszać zasadę równości wobec prawa. W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich **minister arbitralnie przyznał sobie uprawnienie do różnicowania kategorii podmiotów, które mogą korzystać z przedszkoli, pomimo nadzwyczajnych okoliczności zagrażających życiu lub zdrowiu dzieci.**

Nie ulega wątpliwości, że ograniczenie funkcjonowania przedszkoli i innych form wychowania przedszkolnego oznacza poważne komplikacje w życiu prywatnym i zawodowym obywateli. W przypadku dzieci to kolejny raz, kiedy nauka oraz kontakt z rówieśnikami i nauczycielami ulegają zakłóceniu, co może skutkować pogorszeniem się ich stanu psychicznego. Problem jest dotkliwy zwłaszcza dla tych rodziców i opiekunów, którzy nie mogą wykonywać swojej pracy zdalnie. Wprowadzenie wyjątków w rozporządzeniu budzi sprzeciw wielu osób, których praca jest również niezwykle ważna z perspektywy zaspokajania potrzeb społeczeństwa, np. pracowników handlu i transportu lub też producentów żywności.

W skargach do Rzecznika szczególnie mocno wybrzmiewa zarzut, że **brak możliwości skorzystania z usług przedszkola uderza zwłaszcza w kobiety**, które według badań w większym stopniu narażone są na utratę pracy w związku z pandemią². W oparciu o rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 26 marca 2021 r. w *sprawie określenia dłuższego okresu pobierania dodatkowego zasiłku opiekuńczego w celu przeciwdziałania COVID 19* (Dz. U. poz. 559) można ubiegać się o dodatkowy zasiłek opiekuńczy z uwagi na konieczność sprawowania opieki nad dzieckiem, jednak jest on niższy od miesięcznego

² „Rynek pracy, edukacja, kompetencje. Aktualne trendy i wyniki badań”, Raport przygotowany na zlecenie Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości przez Instytut Analiz Rynku Pracy Sp. z o.o, Grudzień 2020, str. 10, https://www.parp.gov.pl/storage/publications/pdf/Raport_rynek_pracy_grudzien_2020_ost.pdf (dostęp w dniu 30.03.2021)

wynagrodzenia. W związku z tym zrozumiałą jest niepokój, jaki odczuwają rodzice i opiekunowie prawni dzieci, kiedy tracą dostęp do niezwykle ważnych usług publicznych, oferowanych przez przedszkola. Sytuacja jest szczególnie trudna w przypadku, kiedy rodzic wychowuje dziecko samodzielnie.

Jednym ze zgłaszanych problemów jest nieprecyzyjność niektórych przepisów, co czasami prowadzi do konfliktów w relacjach dyrektor przedszkola - rodzice. Za przykład może służyć warunek realizowania „zadań publicznych w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19”, który podlega różnym interpretacjom. Zdarza się, że osoby, którym odmówiono przyjęcia dziecka do przedszkola, kierują swoje oburzenie z powodu obostrzeń przeciwko pracownikom. Dyrektorzy skarżą się, że przepisy pojawiły się zbyt późno, aby dobrze przygotować się do nowej formy działania. Informują również o braku możliwości weryfikacji oświadczeń składanych przez rodziców oraz niepełnych wytycznych od innych organów.

Przepisy rozporządzenia zostały także negatywnie przyjęte przez osoby prowadzące niepubliczne przedszkola oraz ich pracowników. Nie sposób pominąć faktu, iż korzystanie przez rodziców z prawa do ubiegania się o obniżkę lub rezygnację z chesnego, wynikającego z zamknięcia placówek, będzie miało negatywne konsekwencje dla ich kondycji finansowej. Cały czas ponoszą one koszty prowadzenia działalności, zaś pomoc państwa oceniana jest jako niewystarczająca.

Nie można lekceważyć **argumentu, że konieczność ograniczenia pracy jednostek systemu oświaty wynika z zaleceń ekspertów i jest podyktowana rosnącą liczbą zachorowań i zgonów na COVID-19.** Jednak podejmowane w tym zakresie działania, także w sferze stanowienia prawa, powinny respektować zasadę, że organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa (art. 7 Konstytucji RP). Art. 30b *Prawa oświatowego* nie zawiera zaś – jak już wskazano – umocowania do regulowania w rozporządzeniu kategorii osób, które w dalszym ciągu mogą korzystać z przedszkoli. Nie określa też kryteriów, którymi powinien kierować się normodawca podejmując decyzje w tym zakresie.

Z uwagi na powyższe, działając na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o *Rzeczniku Praw Obywatelskich* (Dz. U. z 2020 r. poz. 627), zwracam się do

Pana Ministra z uprzejmą prośbą o zajęcie stanowiska w odniesieniu do poruszonych kwestii.

Z poważaniem

Stanisław Trociuk

Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/

Do wiadomości:

1. Pan Jarosław Gowin

Wiceprezes Rady Ministrów

Minister Rozwoju, Pracy i Technologii

ePUAP

2. Pan Mikołaj Pawlak

Rzecznik Praw Dziecka

ePUAP